

lancholiek sentiment dat soms iets dweepzieks, bijna fanatisch in zich had. Ontroerend was het ranke rijzen van een geïsoleerde figuur; — ontroerend was een bleek gelaat, smartelijk en gecompliceerd; — ontroerend vooral was soms de blik van deze verlaten vrouwen, van deze zielvolle en zielige jongelingen, het onzekere daarin, het getroebleerde, de onrust en het heimwee, de niet weg-te-cijferen onvoldaanheid over het leven. Of soms ook was de blik vaster, maar berustend en afwezig. Er was in dit werk der „Epoque Bleue”, in dit werk van den zoo overbewusten en overgevoeligen Picasso-dier-dagen, een innerlijke twijfel, een geen-weg-weten-met-het-leven, een Hamletachtig Zijn of Niet-Zijn. Er was een knagend, onuitsprekelijk heimwee naar het onbegrepen, het omnevelde, het metaphysische, naar dat wat over de grenzen der eindigheid gaat, en het openbaarde zich als de kille huivering van het den-dood-nabijë, als een exotische en kwijnend-raadselachtige schoonheid. — Er was óók een andere Picasso, o ongetwijfeld, vagabondeerend aan de oppervlakte van het leven; de gezegende, de begenadigde; slagend in al wat hij deed, overwinnend van den beginne af aan; de Picasso wien het goed ging. Maar déze was de diepere, die eenzaam in het leven stond, een jongeman, gepreoccupeerd, niët door het leven, ternauwernood nog door zijn kunst — toen! —, maar door het innerlijk probleem van de ziel, het probleem van het Hoe en Waarom, het probleem van Leven en Dood. De wonderschoone aarde bloeide aan zijn voeten, maar de Goden lieten hem geen rust. En omdat hij zich gekweld en ongelukkig voelde, vaag-ongelukkig gelijk een kind of grijsaard zijn kan, keerde hij zich tot de armen, de gehavenden, de ellendigen, tot die verworden wereld, die de teeder enthousiaste Steinlen en de gefolterde Lautrec zoo innig en zoo schrijnend hadden uitgebeeld. „Quelque chose d’infiniment humain et tendre” . . . o zeker, maar niet op de wijze van zijn daareven genoemde voorbeelden, niet op de wijze van een Toorop te Londen! Want niet alleen is deze kunst nooit opstandig: men voelt in ’t gehéél geen socialen achtergrond. Hij kon de pijn daarbinnen slechts stillen door ’t leed der wereld uit te beelden: zelden was een medelijden subjectiever! Men vraagt zich weleens af of de concrete werkelijkheid — die hij in enkele werken uit den laatsten tijd zoo feilloos constateerend, met welhaast photographische nauwgezetheid, observeeren kan — voor Picasso feitelijk ooit bestaan heeft. Men zal tevergeefs een d r a m a t i s c h e tragiek ooit zoeken in deze kunst. In dien zin heeft het conflict voor Picasso ternauwernood bestaan.

Een „Epoque Rose” volgt de „Epoque Bleue”. Hij overwint allengs zijn ietwat Werther-achtige melancholieën, zijn natuur schijnt zich te solideeren, zijn levensaanvaarding wordt voller. Het eenigszins dilettaantisch-litteraire, het eenigszins zweverig-idealistische of illusionistische (maar hoe